

ЦИЈЕНА:

за Црну Гору на годину 10 перп., на по год.
5 перп.; ван земље 15 франака у злату.за Црну Гору број 10 пара
за Стране Земље број 20 параЛИСТ ИЗЛАЗИ
УТОРНИКОМ И ПЕТКОМ

ВЈЕСНИК

АДРЕСА:
„Вјесник“ Цетиње, (Црна Гора)ADRESSE:
„Vjesnik“ Cetinje (Monténégro)РУКОПИСЕ ВАЉА СЛАТИ УРЕДНИШТВУ „ВЈЕСНИКА“
А ПРЕТПЛАТУ И ОГЛАСЕ АДМИНИСТРАЦИЈИ
ОГЛАСИ СЕ НАПЛАЋУЈУ ПО ПОГОДБИ

Пред српско-аустријским ратом

— „Новоје Време“ —

Њемачки политички кругови и берлинска службена штампа још и саде тврде, да је берлински кабинет улагао са своје стране сав напор, да би аустро-руски конфликт због Србије био завршен на миран начин. И та се верзија није само на један начин понављала. Међутим, данас сам имао прилике да ово чујем од једнога врло добро обавјештеног лица:

— Још од самог почетка аустро-српског конфликта њемачка дипломатија имала је у њему најживље судјеловање и много је помагала да се још више заоштри. Раздражење против Срба било је у Бечу врло велико. Оно је вјештачки подржавано и од штампе и од политичара, те је напошљетку доведено до крајњих граница. Аустријанци су одлично знали да се поред таквог и толиког узбуђења спор неће ријешити дипломатским путем, а на то су и ишли још од самог почетка. Гроф Берхтолд и гроф Форгач ипак су вјеровали, да ће се цијела ствар локализовати, те су били скептици према тврђењу да Русија неће допустити пропаганду Србије. Чак и онда, кад је наш посланик у Бечу Н. Н. Шебеко изјавио, да сав тај конфликт живо узбуђује руску владу и руске друштвене и владине кругове, и да они не могу остати незаинтересовани, — Аустријанци ипак нијесу губили наде, да ће у пошљедњим тренутцима успјети да преговорима ограниче сферу неспоразума. У овим преговорима између аустријске и руске владе, иза кулиса стално је био њемачки посланик фон Чирски. Било је случајева када је гроф Берхтолд примао ријечи Н. Н. Шебека, али је одмах затијем долазио њемачки посланик, и све се у један мах мијењало.

За наше дипломате било је, на тај начин, још од првих дана јасно, да је Њемачка намјерна да се користи аустро-српским конфликтом, како би своју политику у дјело привела. Берлинска дипломатија радила је у овом случају са много наваљивања, те су Аустријанци почели полако да губе терен под собом, претворивши се тако у играчку, која је била у рукама посланика фон Чирског. Сада је несумњиво познато, да је ултиматум, који је Аустрија била предала Србији, био састављен уз помоћ фон Чирског, који је судјеловао у свима савјетовањима.

У Бечу су одлично знали, да Србија ни у ком случају не може пристати на тај ултиматум, па је ипак аустријска дипломатија тако поступала, знајући шта је чека у случају аустро-српске компликације. Ипак, и у том случају, Аустријанци су рачунали да ће се руска дипломатија ограничити само на посредовање. О европском рату нијесу мислили. Фон Чирски, са своје стране, на све начине подржавао је мисао да се Русија неће умјешати у рат, јер ће се у пошљедњем тренутку слика оштро измијенити. Руски посланик у Бечу ипак није крио од аустро-угарског министра иностраних дјела, да петроградска влада гледа на конфликт са Србијом, као на велику опасност за мир, и уз то је помињао да се Русија ни пред чим неће задржати

да би заштитила Србију од неоправданих претензија Аустро-Угарске. Па ипак гроф Берхтолд, барон Макио и гроф Форгач нијесу вјеровали у могућност рата, старале су се на све начине да продуже преговоре са руском дипломатијом, и очекујући да ће наћи ма какав излазак. Да није било утицаја њемачког посланика, који је и сувише заоштрио односе, несумњиво је да би Аустријанци попустили у пошљедњем тренутку, те ствар не би дошла до оружаног конфликта са Русијом. Представник Њемачке ипак је захтијевао одлучност и доказивао, да је конфликт са Србијом животно питање за Аустрију. Без обзира на потпуно густу атмосферу, преговори између аустријског министра иностраних дјела и нашег посланика трајали су и даље. — Н. Н. Шебеко, како кажу, није изгубио наду да ће се Аустријанци уразумити, схватити сву опасност и отргнути се из снажних руку њемачких дипломата. Гроф Берхтолд, у приватним разгорима, давао је разумјети, да је на крају крајева цио центар пренесен из Беча у Берлин. Догађаји су ишли брзо и када је у Бечу примљен извјештај о дјелимичном наоруђању Русије, пријестоница Аустро-Угарске у један мах промијенила је свој изглед. Не стаде пређашњег одушељења и сви јасно увидјеше велику опасност. То се расположење још више појача, када је извјештај о ултиматуму који је Њемачка представила Русији, аустријски политичари напошљетку увидјели, до какве је пропасти Њемачка довела Аустрију. И када је Њемачка објавила рат Русији, наш посланик у Бечу остао је још неколико дана, виђајући се и опет са грофом Берхтолдом, који је, без обзира на тешку ситуацију, покушавао да нађе излазак из свега тога, како би избјегао рат Аустрије са Русијом. Али, у пошљедњем тренутку и опета се појавио њемачки утицај, те је бечка влада, под притиском тог истог берлинског кабинета, објавила Русији рат. Пошљедњи састанак грофа Берхтолда са нашим послаником био је још један доказ више, да су се бечки владини кругови и до пошљедњег тренутка надали да ће избјећи катастрофу; али су, и поред тога, сваког дана све више падали под власт и утицај Њемачке, док на крају крајева, и ако свјесни о непромишљености оружаног сукоба и све опасности по своју државу, не дођоше чак и до тога да Русији објаве рат. Тешко је и замислити сву забуну Беча, који је у својим широком масама знао да је Аустрија на крају крајева постала жртва њемачке интриге и насртљивости.

Овако говоре и казују лица која изблиза познају закулисне стране свега што је до сада било.

Измирење италијанских и словенских интереса на Адрији.

— Проф. Н. Јастребов. —

Италија је својом неутралношћу у овом великом рату указала појмљиво велику услугу Русији и њеним савезницима.

Можда није погрешна претпоставка, да се неутралност Италије треба објаснити не толико разликом у интересима њенима и ње-

них недавних савезника, колико признањем, од стране Русије и њених савезника, ових или оних права на очекивано „аустријско наслеђе“. Италији је призната вјероватно још и нова позиција, повољнија за противнике германизма.

Можда ће и тај нови положај Италије бити условљен признањем њених нових интереса у „аустријском наслеђу“. Но, какви су уопште ти интереси и у којој се мјери смију и могу признати као оправдани и остварљиви?

Један је круг интереса у „аустријском наслеђу“ јасан и неоспоран за Италију. Он се своди на заузимање Валоне и њенога залеђа у Арбанији, јер би се тиме за Италију осигурао слободан излаз из Јадранског Мора, а постигао би се јачи економски и трговачки утицај на јужни дио Балканског Полуострва.

Али, у Италији има и других, ширих, само не више неоспорних интереса у погледу „аустријског наслеђа“. Под влашћу Аустро-Угарске постоји једна „неослободљена Италија“, коју би требало сјединити с „великом отаџбином“. Па што представља сама по себи та „Italia irridenta“? Ништа друго до 770.000 Италијана, (према попису из 1910. год.) који живе у Аустрији, нарочито у Тиролу с Форалбергом, у Горици са Градишком, у Трсту, Истри и Далмацији, и њих би жељела Италија добити заједно са земљиштем што га они данас држе.

Већина Италијана у Аустрији — њих 391.000 — живи у масама у јужном Тиролу с Форалбергом, у близини Италије (у Тиролу 386.000, а у Форалбергу око 6.000), у крају, који се назива и „Грентино“. На тој територији има Италија неоспорно право, против кога се не подижу никакви приговори са стране Русије и Словенства.

Сасвим друкчије стоји ствар с осталим областима Аустрије, у којима има италијанског становништва, а које се простиру дуж сјеверне обале Јадранског Мора. У тим областима — у Приморју и Далмацији — на простору од 20.800 кв. километара живи око 386.000 Италијана, т. ј. нешто мање од половине свега италијанског житељства у Аустрији. Но, баш у том истом Приморју и Далмацији живи и 1.045.467. Словена, од којих је 778.853 Србо-Хрвата и 266.614 Словенаца. Само један факат говори довољно јасно, да би одступање Приморја и Далмације Италији била највећа неправда за Словене, коју би они горко осјетили због скромног броја српско-хрватског (10 милијона) и словеначког народа (око 1 и по милијона). Осим тога то би за оба словенска народа било убиствено, јер би били потиснути с мора.

Ево још неколико убједљивих података:

У Далмацији, на примјер, има Србо-Хрвата 610.000 (96,19%), а Италијана само 18.000 (2,94%). Како ту може уопште бити говора о некаквим правима Италије на Далмацију?

У Истри живи 147.000 Италијана, али упоредо с њима и 223.000 Словена (168.000 Србо-Хрвата и 55.000 Словенаца). То значи, да Италијани овдје сачињавају само 38,15% цијелог становништва, а Словени 57,75%.

У Горици у Градишкој има Италијана 90.000 (36,06%) а Словенаца 154.000 (61,85%).

Једно град Трст са својом околином показује превласт италијанског елемента над словенским. Ту имаде Талијана око 118.000 (62,31%), а Словена око 59.000 (30%). Па ипак је околина Трста сасвим словенска (ово 30.000 душа).

Једном ријечју, Италијани могу с правом претендовати само на Трст и његов округ, јер без тог округа не може Трст да постоји.

Конечно, не треба захтијевати од Италије да се одрече 357 хиљада својих сународника у Приморју (Горици, Истри и Трсту), који овдје представљају занатлијско трговачки елемент. Срећом се даду легитимни интереси Италијана и Словена разграничити и измирити. Италији могу припасти, осим Трста, још и чисто талијански дјелови Горице с Градишком и Истром, као што треба да остану Словенима словенски дјелови тих области. Талијанске и словенске територије нијесу прошаране; талијански дјелови, који се пружају на запад, нарочито у Горицу, приближују се Италији, а у Истри заузимају фронт према италијанској обали. Ако у градовима Истре и Горице, који припадну при оваквој подјели Словенима, остане Италијана као у далматинском Задру, то неће ништа сметати, јер ће Италија у округу града Трста и у западној Истри добити готово подједнак број Словена. Ја мислим, да би Италија била дужна повратити Словенцима 43.000 њихових саплеменника, који данас живе у Удинској Префектури, а који непосредно припадају Словенцима из Горице и Градишке.

Добивајући много овим братским споразумомса Словенима, Италијани неће изгубити ништа свога. Ето, у Далмацији су Италијани одавно изгубили историјску превласт над Србо-Хрватима и у законодавном тијелу и у администрацији и у школи и у судовима. Данас Италијани доминирају над Словенима у Горици и Истри (у Горици има 15 посланика Италијана и 14 Словенаца; у Истри 26 Италијана и 18 Хрвата и Словенаца); затим у земљским управама гдје су 3 члана Италијани а 2 Словени; па у школи особито средњој, гдје Италијани имају 8 а Словени само двије средње школе — па ипак, кад на основу правичнога споразума са Словенима изгубе своју превласт, неће пострадати у својим законитим правима.

Већ и сада нема оштрих непријатељстава између Италијана и Словена на Јадрану. Пошто се спорна питања међу њима ријеше у духу права и законитости, њима ће овладати пријатељска љубав, којој се почетак наводи у старом и плодноном културном утицају Италије на западни дио јужнога Словенства. Те везе треба данас да обнови једнодушна борба с „Тедескима“.

„Биржевија Вједомости“.

Постанак Тројног Савеза

Било је 7. октобра 1889. када се је предложила идеја Тројног Савеза. Тога истога дана су гроф Андраши и принц Хајнрих де Рајс, као опуномоћеници својих влада, потписали уговор савеза између Њемачке и Аустрије. Темелј овог уговора био је исток или „ориент“,

